

Národní hospodářství

Elektronická učebnice

Pavla Kudělková

Tento materiál byl vytvořen v rámci projektu CZ.1.07/1.1.07/03.0027
Tvorba elektronických učebnic

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

OBSAH

1	Výkonnost národního hospodářství	4
1.1	Hrubý domácí produkt	4
1.2	Ocenění hrubého domácího produktu	4
1.3	Měření toků v ekonomice	6
1.4	Hrubý domácí produkt jako přidaná hodnota	7
1.5	Výdajová metoda	8
1.6	Důchodová metoda	9
1.7	Hrubý domácí produkt a národní důchod	9
1.8	Čistý domácí produkt	11
1.9	Nepřesnosti v měření výkonnosti národního hospodářství	11
1.10	Alternativní indikátory	12
2	Peníze v ekonomice	15
2.1	Funkce peněz	15
2.2	Peněžní agregáty	16
2.3	Peněžní trh	17
2.4	Bankovní soustava a nabídka peněz	18
2.5	Ekonomické důsledky změn nabídky peněz	20
3	Inflace	22
3.1	Měření inflace	22
3.2	Inflace tažená poptávkou	25
3.3	Inflace tlačená náklady	25
3.4	Setrvačná inflace	25
3.5	Důsledky inflace	25
3.6	Jak lze dosáhnout cenové stability	26
4	Nezaměstnanost	27
4.1	Míra nezaměstnanosti	27
4.2	Typy nezaměstnanosti	27
4.3	Mikroekonomické příčiny nezaměstnanosti	28
4.4	Faktory ovlivňující nezaměstnanost	30
	Závěrečný test	32

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

OBSAH

Literatura	34
------------------	----

VÝKONNOST národního hospodářství

1 Výkonnost národního hospodářství

Ekonomové měří výkonnost národního hospodářství pomocí makroekonomických ukazatelů, kterých je celá řada. Mnohé z nich jsou běžně zmiňovány v médiích. Jedná se např. o hrubý domácí produkt, míru nezaměstnanosti a míru inflace.

Tab. 1: Vybrané makroekonomické ukazatele ČR¹

U k a z a t e l		2007	2008	2009	2010
HDP	mld. Kč, b. c.	3 662,6	3 848,4	3 739,2	3 775,2
HDP na 1 obyvatele	Kč/obyv., b. c.	354 808	368 986	356 405	358 957
HDP	%, reálně	5,7	3,1	-4,7	2,7
Obecná míra nezaměstnanosti	%, průměr	5,3	4,4	6,7	7,3
Míra inflace	%, průměr	2,8	6,3	1,0	1,5

1.1 Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt (HDP) je celková peněžní hodnota toku finálních statků a služeb vytvořená za dané období (zpravidla 1 rok) výrobními faktory v národním hospodářství bez ohledu na to, jsou-li vlastněny občany státu nebo cizinci.²

Poznámky k HDP

- HDP je tokovou veličinou, která vyjadřuje změnu stavu za určité období, proto se vyjadřuje v Kč za období (rok, čtvrtletí).
- HDP je oceněn tržními cenami, které obsahují také nepřímé daně.
- Při stanovení HDP se uplatňuje teritoriální princip. Nezáleží na tom, kdo vlastní výrobní faktory, podstatné je, že jsou umístěny v dané zemi. USA ještě na počátku 90. let minulého století používaly *hrubý národní produkt*. Tento agregát zahrnoval to, co bylo vyprodukováno americkými výrobními faktory kdekoli ve světě.
- HDP představuje výstup běžného období, zpravidla jednoho roku.
- Do HDP jsou započteny pouze finální statky a služby, ne meziprodukty.

1.2 Ocenění hrubého domácího produktu

Hrubý domácí produkt se vyjadřuje v peněžních jednotkách. V prvním řádku tabulky 1 je uveden **hrubý domácí produkt v běžných cenách**. Makroekonomové pak hovoří o **nominálním hrubém domácím produktu**, který měří hodnotu výstupu v daném období v cenách stejného období (běžných cenách).

Pokud bychom chtěli zjistit, zda domácí produkt roste, nemohli bychom s tímto údajem pracovat. Jeho hodnota je ovlivněna nejen změnou výstupu ve fyzickém vyjádření, ale také změnou cen. Pokud

¹ Zdroj: Český statistický úřad.

² SOJKA, M., PUDLÁK, J., *Ekonomie pro střední školy*, s. 128.

VÝKONNOST národního hospodářství

chceme zjistit ekonomický růst, musíme vyloučit vliv měnících se cen. K tomu nám slouží **hrubý domácí produkt ve stálých cenách**, tzv. **reálný HDP**. Jeho absolutní výši nemáme v tabulce uvedenu, ale v třetím řádku tabulky najdete roční procentuální změnu.

Nominální a reálný HDP

Následující velmi zjednodušený příklad objasní, jaký je rozdíl mezi nominálním a reálným hrubým domácím produktem.

Budeme předpokládat, že výstup fiktivní ekonomiky tvoří pouze dva statky – statek A a statek B.

Tab. 2: Vstupní údaje³

Statek	Množství		Cena	
	2010 (Q_0)	2011 (Q_1)	2010 (P_0)	2011 (P_1)
A	100 000 ks	110 000 ks	2000 liber/ks	2100 liber/ks
B	900 000 l	890 000 l	20 liber/l	25 liber/l

Na základě vstupních informací stanovíme nominální a reálný HDP.

Tab. 3: Nominální a reálný hrubý domácí produkt⁴

Statek	Nominální HDP (liber)		Reálný HDP (liber)	
	2010	2011	2010	2011
	$P_0 Q_0$	$P_1 Q_1$	$P_0 Q_0$	$P_0 Q_1$
A	200 000 000	231 000 000	200 000 000	220 000 000
B	18 000 000	22 250 000	18 000 000	17 800 000
Celkem	218 000 000	253 250 000	218 000 000	237 800 000

Z tabulky 3 je patrné, že nominální hrubý domácí produkt dostaneme, když produkci běžného období vyjádříme v běžných cenách (např. výstup roku 2010 oceníme cenami roku 2010). Reálný hrubý domácí produkt získáme, když produkci přepočítáme ve stálých cenách, v našem případě v cenách roku 2010.

Nyní porovnáme nominální a reálný hrubý domácí produkt a zjistíme jejich změnu.

Tab. 4: Nominální a reálný růst hrubého domácího produktu⁵

Hrubý domácí produkt	2010	2011	Index 2011/2010
nominální	218 000 000 liber	253 250 000 liber	116,2 %
reálný	218 000 000 liber	237 800 000 liber	109,1 %

³ Vlastní zpracování.

⁴ Vlastní zpracování.

⁵ Vlastní zpracování.

VÝKONNOST národního hospodářství

Pokud chceme zjistit změnu hrubého domácího produktu, musíme vycházet z HDP stanoveného ve stálých cenách. Růst, případný pokles, vyjadřujeme zpravidla indexem. Z tabulky vyčteme, že HDP vzrostl nominálně o 16,2 %, kdežto reálně o 9,1 %.

1.3 Měření toků v ekonomice

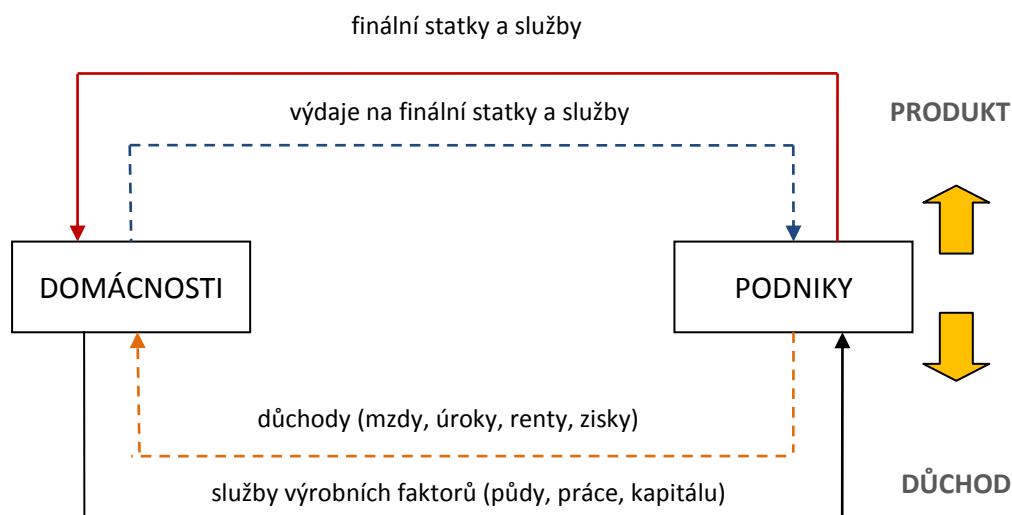
Zjednodušeného makroekonomického koloběhu (obr. 1) použijeme k vysvětlení toků v ekonomice a také k odvození metod zjišťování HDP. Jedná se o dvousektorovou ekonomiku, kde je pouze sektor domácností a sektor podniků (firem). Chybí zde státní sektor a ekonomika je uzavřená, neexistuje propojení se zahraničními subjekty. Výrazné zjednodušení je záměrné, protože toky v ekonomice se čtyřmi sektory by byly příliš nepřehledné a komplikované.

Uvedené schéma si můžeme rozdělit na dvě poloviny (viz šipky). V horní části nalezneme tok statků a služeb (červená šipka), které domácnosti nakupují od firem s cílem uspokojit své potřeby (maximalizovat užitek). Kdybychom sečetli hodnotu finálních statků a služeb, dostali bychom **hrubý domácí produkt stanovený produktovou metodou**.

Modrá šipka představuje veškeré platby (výdaje) domácností za nakoupené statky a služby. Jejich součtem určíme **hrubý domácí produkt výdajovou metodou**.

Použitím produktové i výdajové metody se stanoví **agregát typu produkt**, jehož základním reprezentantem je *hrubý domácí produkt*.

Obr. 1: Základní makroekonomický koloběh⁶

V dolní polovině obrázku jsou dva toky, které směřují proti sobě. Plná šipka vyjadřuje služby výrobních faktorů, které jsou domácnostmi nabízeny firmám. Čárkovaná šipka reprezentuje tok důchodů, které jsou domácnostem za použití vstupů (výrobních faktorů) vypláceny. Jestliže sečteme

⁶ Vlastní zpracování.

VÝKONNOST národního hospodářství

všechny tyto důchody, obdržíme **agregát typu důchod**, který je označován jako **národní důchod**. Při jeho stanovení byla použita **důchodová metoda**.

V dalších kapitolách si jednotlivé metody určení agregátů typu produkt a důchod představíme podrobněji.

1.4 Hrubý domácí produkt jako přidaná hodnota

Z definice hrubého domácího produktu vyplývá, že jeho výši zjistíme, když sečteme hodnotu finálních statků a služeb. Tento postup se zdá být jednoduchý, ale má určitá rizika. Jak poznáme, co je finální produkt? Nebude výsledný produkt také obsahovat meziprodukty?

Představíme si, kolika stupni zpracování prochází běžný výrobek, kterým je chleba. Jeho hodnota postupně vzniká u pěstitele obilí, mlynáře, pekaře, přepravce a obchodníka. Právě postupné přidávání hodnoty na jednotlivých stupních zpracování je základem stanovení hrubého domácího produktu jako přidané hodnoty. Podstatu této metody bude ilustrovat jednoduchý příklad.

Příklad: Přidaná hodnota a hrubý domácí produkt

Budeme předpokládat, že hrubý domácí produkt je tvořen pouze již zmiňovaným chlebem a stoly. Hodnotový řetězec je uveden v tabulce 5. Z ní zároveň zjistíme hrubý domácí produkt.

Tab. 5: HDP jako přidaná hodnota⁷

Produkt	Příjmy výrobců	Nákup meziproduktů	Přidaná hodnota
Kulatina	30	0	30
Prkna	70	30	40
STOLY	180	70	110
Pšenice	3000	0	3000
Mouka	3900	3000	900
CHLEBA	8000	3900	4100
HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT			8180

Přidaná hodnota je hodnota, kterou na jednotlivých stupních zpracování přidávají výrobci.

Přidanou hodnotu vypočteme tak, že od příjmu z prodeje daného produktu odečteme náklady na zakoupení meziproduktů, tzn. nepracovních vstupů (surovin, materiálů, paliv, polotovarů, služeb). Když sečteme hodnoty přidané jednotlivými producenty, dostaneme hodnotu finálních produktů, tzn. hodnotu hrubého domácího produktu. V tabulce si můžete překontrolovat, že hrubý domácí produkt zjištěný sumarizací přidaných hodnot se rovná hrubému domácímu produktu, který vznikl jako součet hodnot finální produkce.

⁷ Vlastní zpracování.

VÝKONNOST národního hospodářství

1.5 Výdajová metoda

Hodnotu celkového produktu ekonomiky získáme tak, že sečteme výdaje domácností, podniků, vlády a zahraničních subjektů na nákup finálních statků a služeb vyprodukovaných v určité zemi v daném roce. Všimněte si, že jsme náhled na ekonomiku zrealnili a bereme v úvahu všechny čtyři sektory.

Celkové výdaje se skládají z následujících složek:

- **spotřeba domácností** (C, z angl. consumption),
- **hrubé soukromé investice** (I, z angl. investment),
- **vládní nákupy** (G, z angl. government),
- **čistý export** (NX, z angl. net export) – rozdíl mezi exportem a importem.

Jednotlivé složky si představíme detailněji.

Spotřební výdaje (C)

Domácnosti nakupují předměty dlouhodobé spotřeby (např. vybavení domácnosti, automobily), předměty krátkodobé spotřeby (např. potraviny) a služby (např. zdravotní péči, vzdělávání).

Investiční výdaje (I)

Jedná se o investice soukromých podniků, které mají dvojí podobu:

- **fixní investice** – investice do budov, strojů, výrobního zařízení, tzn. do kapitálových statků,
- **investice v podobě zásob** – tím se rozumí změny ve stavu zásob.

Investice jsou vyjádřeny jako **hrubé investice**. Můžeme si je formálně popsat následujícím způsobem:

hrubé investice = obnovovací investice + čisté investice.

Obnovovací investice pouze nahrazují opotřebovaná výrobní zařízení a budovy. **Čisté investice** rozšiřují výrobní kapacity a zajišťují rozvoj podniku.

Výdaje vlády na nákup statků a služeb (G)

Vláda (stát) např. nakupuje zbraně pro armádu, zařízení pro státní školy, služby učitelů ve státních školách, financuje stavbu nových dálnic apod. Do této položky se započítává hodnota transakcí, které mají charakter **nákupu**. Nejsou zde zahrnuty **transferové platby** (transfery). Při nich nedochází k nákupu statků a služeb, pouze k přesunu peněz k danému subjektu. Transfery mohou mít podobu peněz (starobních, invalidních apod.), podpor v nezaměstnanosti, ale také různých subvencí.

Výdaje zahraničních subjektů (čistý export – NX)

Výstup ekonomiky nakupují také zahraniční subjekty. Na druhé straně domácí subjekty (domácnosti, podniky, vláda) kupují zahraniční produkci. Proto čtvrtou součástí celkových výdajů je čistý export, který se zjistí následovně:

čistý export = export – import.

VÝKONNOST národního hospodářství

1.6 Důchodová metoda

Ze základního ekonomického koloběhu vyplývá (obr. 1), že ekonomickým subjektům plynou za poskytnutí služeb výrobních faktorů důchody. Tyto důchody tvoří:

- **mzdy** – hrubé mzdy a další osobní náklady podniků,
- **úroky** – započítávají se čisté úroky (čisté úroky = úroky přijaté – úroky zaplacené),
- **zisky** – hrubé zisky podniků,
- **renty** – důchody, které plynou domácnostem z vlastnictví půdy a nemovitostí,
- **příjmy ze samozaměstnání** – příjmy samostatně podnikajících osob, např. živnostníků, zemědělců apod.

Součet všech důchodů, které získají ekonomické subjekty ze služeb výrobních faktorů, se nazývá národní důchod.

Národní důchod = mzdy + úroky + zisky + příjmy ze samozaměstnání

1.7 Hrubý domácí produkt a národní důchod

Uzavřenost zjednodušeného národohospodářského koloběhu by nás mohla vést k chybnému závěru, že hrubý domácí produkt se rovná národnímu důchodu. Následující příklad nám ukáže, že tomu tak není.

K dispozici jsou informace z národních účtů blíže neurčené země. Hodnoty u jednotlivých položek jsou v mld. korun za rok:

- výdaje domácnostní na spotřebu 2760,
- hrubé mzdy 2490,
- renty 20,
- hrubé soukromé investice 690,
- vládní nákupy 870,
- hrubé zisky 300,
- čisté úroky 290,
- vývoz 370,
- příjmy ze samozaměstnání 280,
- opotřebení 460,
- nepřímé daně 370,
- dovoz 480.

Hrubý domácí produkt stanovíme výdajovou metodou (tab. 6). Národní důchod určíme důchodovou metodou (tab. 7). Porovnání obou makroekonomických agregátů je v tabulce 8. Z něj je patrný vztah mezi hrubým domácím produktem a národním důchodem.

VÝKONNOST národního hospodářství

Tab. 6: Stanovení hrubého domácího produktu výdajovou metodou⁸

Položka	Symbol	Hodnota (mld. korun)
Výdaje domácnostní na spotřebu	C	2760
Hrubé soukromé investice	I	690
Vládní nákupy	G	870
Čistý vývoz	NX	-110
HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT	HDP	4210

Tab. 7: Stanovení národního důchodu důchodovou metodou⁹

Položka	Hodnota (mld. korun)
Hrubé mzdy	2490
Čisté úroky	290
Hrubé zisky	300
Renty	20
Příjmy ze samozaměstnání	280
NÁRODNÍ DŮCHOD	3380

Tab. 8: Vztah mezi HDP a národním důchodem¹⁰

Položka	Hodnota (mld. korun)
HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT	4210
- Opotřebení	460
ČISTÝ DOMÁCÍ PRODUKT	3750
- Nepřímé daně	370
NÁRODNÍ DŮCHOD	3380

Z příkladu vyplývá, že národní důchod je nižší než hrubý domácí produkt. Je tomu tak proto, že v příjmech se neprojeví ta část hrubého domácího produktu, která plyne do státního rozpočtu v podobě nepřímých daní (v ČR DPH a spotřební daně) a také ta, která se stane součástí fondu, v němž se shromažďují částky, které odpovídají opotřebení.

⁸ Vlastní zpracování.

⁹ Vlastní zpracování.

¹⁰ Vlastní zpracování.

VÝKONNOST národního hospodářství

1.8 Čistý domácí produkt

V rekapitulující tabulce (tab. 8) je další agregát typu produkt – čistý domácí produkt. Čím se liší od hrubého domácího produktu, je z tabulky patrné. Schematicky si vyjádříme oba ukazatele.

Hrubý domácí produkt = C + hrubé investice + G + NX

Čistý domácí produkt = C + čisté investice + G + NX

Vidíme, že jediný rozdíl je v čistých investicích. Jinými slovy, pokud od hrubého domácího produktu odečteme opotřebení (amortizaci), dostaneme čistý domácí produkt.

Hrubý domácí produkt – opotřebení = čistý domácí produkt

Čisté investice jsou rozvojovými investicemi, které přispívají ke zvýšení výrobních kapacit a k ekonomickému růstu. Z toho důvodu by čistý domácí produkt měl být ostře sledovaným národohospodářským indikátorem. Pro statistiky je však velmi obtížné odlišit čisté a obnovovací investice. Z tohoto důvodu se ve statistikách setkáme s hrubým domácím produktem a hrubými investicemi.

1.9 Nepřesnosti v měření výkonnosti národního hospodářství

Diskuse ekonomů, politiků a také laiků o ekonomickém růstu zákonitě vedou k otázce, zda hrubý domácí produkt dokáže skutečně měřit výkonnost ekonomiky. V učebnicích makroekonomie se můžete setkat s kritikou stávajícího makroekonomického ukazatele. Tým autorů ekonomické fakulty Vysoké školy báňské – Technické univerzity Ostrava¹¹ upozorňuje na nepřesnosti a nedokonalosti používaného indikátoru. Které to jsou? Stručně si je uvedeme.

Stínová ekonomika

Hrubý domácí produkt zahrnuje pouze výstup oficiální části ekonomiky. Do oficiálních statistik o HDP se v posledních letech sice dostává odhad podílu tzv. statisticky nezachyceného růstu. Jedná se o problém tzv. stínové ekonomiky, což je označení té části ekonomiky, která je zatajována a není zdaňována (např. neregistrovaná a nezdaňovaná výroba, neregistrované služby, nelegální práce, prostituce, prodej kradeného zboží, prodej drog). Uvedený výčet není úplný, ale i z něj je vidět, že se jedná o řadu činností, z nichž některé jsou na hranici legality (*šedá ekonomika*) a jiné patří k trestné činnosti (*černá ekonomika*). Podle podobného klíče by se také daly rozdělit na ty, které přece jenom přispívají ke společenskému blahobytu (různé melouchy, fušky), a ty, které společenský blahobyt snižují.

Práce v domácnosti

Metodika výpočtu hrubého domácího produktu nebere v úvahu výstup činností, které mají pro společnost velký význam. Jedná se o práci v domácnosti – vaření, praní, úklid, výchova dětí, drobné opravy apod.

¹¹ JUREČKA, V., JÁNOŠÍKOVÁ, I. aj., *Makroekonomie*, s. 17.

VÝKONNOST národního hospodářství

Sporná hodnota a kvalita statků

Metodika stanovení hrubého domácího produktu také nedokáže rozlišit, zda statky a služby, které byly do něj zahrnuty, přispívají k růstu blahobytu společnosti. Paradoxně po tragických událostech (ničivé povodně, zemětřesení, válečné konflikty) se můžete setkat s cynicky znějícími komentáři, že katastrofa má pozitivní vliv na ekonomický růst.

Velká část HDP je tvořena hodnotou statků a služeb, které považujeme za samozřejmé. Ale přispívají skutečně služby státní správy, služby spojené s rozvodem manželství, služby policie a armády k růstu bohatství společnosti?

Hodnota HDP také nevyovídá nic o kvalitě statků a služeb, které byly v ekonomice vyprodukovány. Tuto skutečnost je zapotřebí vzít v úvahu při mezinárodním srovnávání.

Životní prostředí a přírodní zdroje

Současný způsob měření HDP nebere v úvahu spotřebu přírodních zdrojů a vliv ekonomických aktivit na životní prostředí.

Lidské štěstí

Rostoucí výkonnost národního hospodářství nepochybně vede ke zvýšení životní úrovně, ale také vede k životu ve zhoršeném životním prostředí, v hluku, stresu, izolovanosti a odcizení. Nemělo by nás překvapit, že ekonomická prosperita nezaručuje šťastnou společnost o nic víc, než osobní prosperita zaručuje šťastnou rodinu.¹²

1.10 Alternativní indikátory

Ekonomové se pokusili eliminovat nedostatky používaných metod měření výstupu ekonomiky. Alternativních ukazatelů je celá řada, ale jak sami můžete zjistit, na stránkách statistických úřadů se s nimi nesečkáte.

Čistý ekonomický blahobyt (NEW – Net Economic Welfare)

Při jeho určení se vychází z hrubého domácího produktu, který je upraven tak, aby v něm byly obsaženy pouze aktivity, které přispívají k ekonomickému blahobytu. Od HDP se odečtou aktivity, které snižují blahobyt (např. znečištění životního prostředí) a připočítají se činnosti, které blahobyt zvyšují (práce v domácnosti, volný čas, produktivní část stínové ekonomiky).

Index lidského rozvoje (HDI – Human Development Index)

Index lidského rozvoje představuje snahu o vyjádření kvality lidského života. Index je zveřejňován od roku 1990 ve statistické publikaci „Zpráva o lidském rozvoji“ (Human Development Report), která je každoročně vydávána Organizací spojených národů.

Při stanovení indexu lidského rozvoje se berou v úvahu tři skupiny faktorů: lidské zdraví, úroveň vzdělanosti a hmotná životní úroveň.

¹² SAMUELSON, P., NORDHAUS, W., *Ekonomie*, s. 119.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

VÝKONNOST národního hospodářství

Pro konstrukci indexu jsou u jednotlivých složek stanoveny fixní hodnoty minima a maxima¹³:

- průměrná očekávaná délka života při narození: 25 let a 85 let
- gramotnost obyvatelstva staršího 15 let: 0 % a 100 %
- kombinovaný podíl populace z příslušné věkové skupiny navštěvující školy prvního, druhého a třetího stupně: 0 % a 100 %
- hrubý domácí produkt na hlavu v paritě kupní síly: 100 USD a 40 000 USD

Index má rozsah 0-1. Nejvyšší hodnoty nedosahuje v současnosti žádná země. Které země se jí blíží, vidíte na obr. 2.

Obr. 2: Webové stránky Human Development Reports¹⁴

TABLE
1

Human Development Index and its components

HDI rank	Human Development Index (HDI) value ^a	Life expectancy at birth (years)	Mean years of schooling (years)	Expected years of schooling (years)	Gross national income (GNI) per capita (PPP 2008 \$)	GNI per capita rank minus HDI rank	Nonincome HDI value	
	2010	2010	2010	2010 ^b	2010	2010	2010	
VERY HIGH HUMAN DEVELOPMENT								
1	Norway	0.938	81.0	12.6	17.3	58,810	2	0.954
2	Australia	0.937	81.9	12.0	20.5	38,692	11	0.989
3	New Zealand	0.907	80.6	12.5	19.7	25,438	30	0.979
4	United States	0.902	79.6	12.4	15.7	47,094	5	0.917
5	Ireland	0.895	80.3	11.6	17.9	33,078	20	0.936
6	Liechtenstein	0.891	79.6 ^c	10.3 ^d	14.8	81,011 ^{e,f}	-5	0.861
7	Netherlands	0.890	80.3	11.2	16.7	40,658	4	0.911
8	Canada	0.888	81.0	11.5	16.0	38,668	6	0.913
9	Sweden	0.885	81.3	11.6	15.6	36,936	8	0.911
10	Germany	0.885	80.2	12.2	15.6	35,308	9	0.915
11	Japan	0.884	83.2	11.5	15.1	34,692	11	0.915
12	Korea, Republic of ^g	0.877	79.8	11.6	16.8	29,518	16	0.918
13	Switzerland	0.874	82.2	10.3	15.5	39,849	-1	0.889

1. Definujte hrubý domácí produkt.
2. Vysvětlete rozdíl mezi nominálním a reálným hrubým domácím produktem.
3. Vaším úkolem je zjistit, jak se vyvíjela ekonomika v České republice v posledních deseti letech. Kterou podobu hrubého domácího produktu použijete a proč?
4. Proč hrubý domácí produkt za letošní rok neovlivní?

¹³ <http://www.cuni.cz/COZP-39.html>

¹⁴ http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2010_EN_Tables_reprint.pdf

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

VÝKONNOST národního hospodářství

- jídla uvařená doma,
  - hodnota obrazu, který vaši rodiče dostali jako svatební dar,
  - prodej starých učebnic mezi studenty?
5. Uveďte příklady každého ze čtyř typů agregátních výdajů. Který z nich má největší podíl na HDP České republiky? Může být některá složka agregátních výdajů záporná? Vysvětlete.
  6. Je reálný HDP na obyvatele dobrým měřítkem ekonomického blahobytu? Svou odpověď zdůvodněte.
  7. Vyhledejte aktuální hodnotu indexu lidského rozvoje České republiky. Jakou pozici ČR zaujímá mezi ostatními zeměmi?

PENÍZE v ekonomice

2 Peníze v ekonomice

Pohled na národní hospodářství by nebyl úplný, kdybychom si všímali pouze reálné ekonomiky a nepropojili ji s ekonomickou peněžní. Také v našem základním makroekonomickém koloběhu v první kapitole byly všechny tokové veličiny vyjádřeny v peněžních jednotkách.

Peníze jsou definovány jako cokoli, co je všeobecně přijímáno při placení za zboží a služby nebo při úhradě dluhu.¹⁵

2.1 Funkce peněz

Peníze v dějinách lidstva měly různou formu – mušličky, kamínky, zlato, stříbro, papír, ale vždy plnily tři základní funkce. To samé platí také pro současné peníze v hotovostní i bezhotovostní podobě. Peníze vystupují ve funkci prostředku směny, účetní jednotky a uchovatele hodnoty.

Prostředek směny

Při většině transakcí jsou v ekonomice používány peníze při placení za zboží a služby, tzn. jako prostředek směny.

Přínos peněz pro lidskou společnost nejlépe pochopíme, když si představíme, jak složitý by byl život profesionálního hráče fotbalu v ekonomice s naturální směnou. Pokud by se chtěl najíst, musel by najít (spolu se svými spoluhráči a také protihráči) zemědělce, resp. výrobce potravin. Možná by se mu vůbec nepodařilo vyhledat producenta, který by chtěl tímto způsobem „zaplatit“ za návštěvu fotbalového utkání. Pokud by hráči nechtěli zemřít hlady, museli by se sami stát zemědělci a zpracovateli zemědělských komodit.

Byly to nepochybně vysoké **transakční náklady** (čas vynaložený na směnu zboží a služeb), které vedly lidskou společnost k „vynálezu“ peněz. Používání peněz velmi snížilo transakční náklady a umožnilo rozsáhlou **dělbou práce** a **specializaci**.

Účetní jednotka

Peníze jako účetní jednotka slouží k měření hodnoty zboží a služeb, majetku, závazků, kapitálu, ale také nákladů a výnosů.

Abychom pochopili, jak využití této funkce usnadnilo život ekonomickým subjektům, vrátíme se v příkladu opět do barterové ekonomiky, kde se nepoužívají peníze, ale směňuje se zboží za zboží. Kdyby v takové ekonomice byly směňovány pouze 3 druhy zboží (např. boty, rohlíky a mobilní telefony), stačilo by znát pouze tři ceny, abychom mohli směniti jedno zboží za druhé. Pokud by v ekonomice bylo 10 druhů zboží, už bychom museli znát 45 cen. Jak jsme to zjistili? Pokud jste se v matematice zabývali kombinatorikou, tak si snadno dosadíte do známého vzorce, který říká, kolik je dvojic:

$$\binom{n}{k} = \binom{10}{2} = \frac{10 \cdot 9}{2} = 45$$

¹⁵ MISHKIN, F. *Ekonomie peněz, bankovníctví a finančních trhů*, s. 16.

PENÍZE v ekonomice

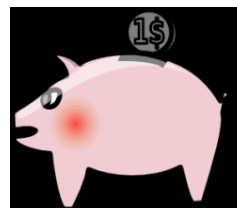
Podle stejného vzorce vypočítáme, že při směně 1000 druhů zboží, potřebujeme 499 500 cen. Napadlo vás někdy, kolik různých druhů zboží je v hypermarketu, kam chodíte běžně nakupovat?

Peníze ve funkci účetní jednotky vedou rovněž k výraznému snížení transakčních nákladů.

Uchovatel hodnoty

Peníze dokážou udržovat hodnotu v čase. Ve chvíli, kdy obdržíme důchod (např. mzdu), nemusíme jej okamžitě utratit, ale můžeme jej odložit na pozdější nákupy. Tato funkce peněz umožňuje překlenutí času mezi příjmem důchodu a jeho spotřebou.

Jestliže roste cenová hladina, pak funkce peněz jako uchovatele hodnoty je oslabována. Nejen peníze, ale také další aktiva mohou sloužit jako uchovatel hodnoty. Mnohé z nich přinášejí jejich vlastníkům vyšší výnosy a inflace nepoznamenává jejich hodnotu. Proč potom ekonomické subjekty drží peníze? Peníze jsou nejlíkvidnějším aktivem, které může být okamžitě použito k placení. Likvidita ostatních aktiv, např. akcií, obligací, nemovitostí je mnohem nižší.

2.2 Peněžní agregáty

Peníze jsme teoreticky definovali jako cokoli, co slouží jako prostředek směny. Takové teoretické vymezení peněz není jednoznačné. Z vlastní zkušenosti víme, že jako peníze můžeme použít hotovostní peníze, ale také peníze na našich účtech v bankách. Penězi na netermínovaných vkladech můžeme okamžitě disponovat, ale peněžní prostředky z termínovaných vkladů bychom k placení použít nemohli.

Ekonomové potřebují mnohem přesnější určení peněz. Především tvůrci hospodářské politiky státu musí vědět, z čeho se skládá *peněžní zásoba*.

Centrální banka, která je odpovědná za měnovou politiku, definuje peníze v podobě peněžních agregátů. Česká národní banka harmonizovala peněžní agregáty s Evropskou centrální bankou a používá agregáty M1, M2 a M3. Jejich struktura je uvedena v tabulce 9.

Tab. 9: Peněžní agregáty ČNB¹⁶

Položka	M1	M2	M3
Emitované oběživo	x	x	x
Jednodenní vklady	x	x	x
Vklady s dohodnutou splatností do 2 let		x	x
Vklady s výpovědní lhůtou do 3 měsíců		x	x
Repo operace			x
Akcie/podílové listy fondů peněžního trhu			x
Dluhové cenné papíry do 2 let			x

¹⁶ Vlastní zpracování.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PENÍZE v ekonomice

Agregát M1 zahrnuje oběživo (bankovky a mince) a zůstatky na účtech, které lze okamžitě převést na oběživo nebo použít k bezhotovostní platbě.

Agregát M2 obsahuje agregát M1 a likvidní vklady. V závislosti na likvidnosti lze tyto vklady převést na tzv. úzké peníze (M1), ale v některých případech se mohou vyskytnout určitá omezení (nutnost dát výpověď, penále, poplatky).

Agregát M3 zahrnuje agregát M2 a nástroje, se kterými se obchoduje na peněžním trhu a které jsou vydávány měnovými finančními institucemi. Tyto instrumenty jsou blízkými substituty vkladů, protože jsou vysoce likvidní.

Z přehledu je patrné, že peněžní agregáty a peněžní aktiva v nich zahrnutá se liší stupněm připravenosti k platbám – **likviditou**. Pro národohospodářské analýzy je takové rozlišení důležité, protože různě likvidní peníze mají rozdílný vliv na ekonomiku, např. na vývoj cenové hladiny, hospodářský cyklus.

Obr. 3: Peněžní agregáty v mil. Kč na webových stránkách ČNB¹⁷

	M3 ²⁾								
	M2						Repo operace	Akcie/ podílové listy fondů peněžního trhu	Dluhové cenné papíry do 2 let
	M1			Vklady s dohodnutou splatností do 2 let	Vklady s výpovědní lhůtou do 3 měsíců	Celkem			
	Oběživo	Jednodenní vklady	Celkem						
30.11.2011	374.044,7	1.742.590,2	2.116.634,9	357.077,6	291.229,6	2.764.942,1	4.151,7	29.718,5	1.033,7
31.10.2011	370.350,2	1.723.475,4	2.093.825,6	360.762,1	289.936,1	2.744.523,8	4.783,0	30.557,7	1.015,0
30.9.2011	368.289,6	1.715.891,8	2.084.181,4	365.101,0	290.385,2	2.739.667,5	4.063,5	31.611,6	920,1
31.8.2011	363.640,2	1.712.875,4	2.076.515,6	339.679,6	291.755,2	2.707.950,3	4.801,2	32.367,1	2.578,9
31.7.2011	364.070,8	1.694.538,1	2.058.608,9	364.797,4	293.696,4	2.717.102,7	9.563,2	32.898,8	2.501,4
30.6.2011	364.297,9	1.680.084,7	2.044.382,6	349.931,5	295.816,4	2.690.130,5	9.813,8	33.843,8	2.425,1
31.5.2011	360.514,0	1.707.119,0	2.067.632,9	353.375,8	298.424,7	2.719.433,4	11.156,0	34.834,5	2.372,7
30.4.2011	361.700,0	1.680.325,8	2.042.025,9	362.807,2	299.576,4	2.704.409,4	11.912,3	35.622,5	3.301,8
31.3.2011	358.081,0	1.669.282,9	2.027.363,8	345.985,7	300.463,3	2.673.812,8	5.748,2	36.298,8	1.560,2
28.2.2011	357.511,8	1.676.972,1	2.034.483,9	349.738,6	303.340,6	2.687.563,2	12.067,0	37.171,5	1.512,8
31.1.2011	356.157,2	1.666.193,9	2.022.351,1	356.029,8	306.059,5	2.684.440,5	13.427,3	38.117,6	1.112,4
31.12.2010	357.510,1	1.664.216,7	2.021.726,7	376.896,4	309.362,3	2.707.985,5	12.408,3	38.549,2	1.025,8
30.11.2010	356.544,5	1.647.078,7	2.003.623,1	364.817,6	305.101,7	2.673.542,4	14.983,4	38.970,4	2.012,4
31.10.2010	356.830,8	1.620.929,1	1.977.759,9	388.283,7	308.303,1	2.674.346,8	13.898,2	39.830,7	2.006,3

2.3 Peněžní trh

Na trhu peněz se střetává poptávka po penězích s nabídkou peněz a utváří se jejich cena, kterou je **úroková míra**.

Teorie poptávky po penězích vychází z motivů, které vedou ekonomické subjekty k držbě peněz. Jinými slovy, klademe si otázku, proč domácnosti a podniky mají ve svém majetku peníze (vytvářejí zásobu peněz)? Na prvním místě bychom určitě uvedli *transakční motiv*, protože peníze jako prostředek směny umožňují v ekonomice uskutečňovat transakce. Ekonomické subjekty vytvářejí určitou peněžní zásobu také pro případ nepředvídaných událostí. Domácnosti drží finanční rezervu např. pro případ nemoci a nezaměstnanosti. *Opatrnostní motiv* v podnicích vede k vytváření rezerv

¹⁷ http://www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/harm_stat_data/harm_ms_cs.htm

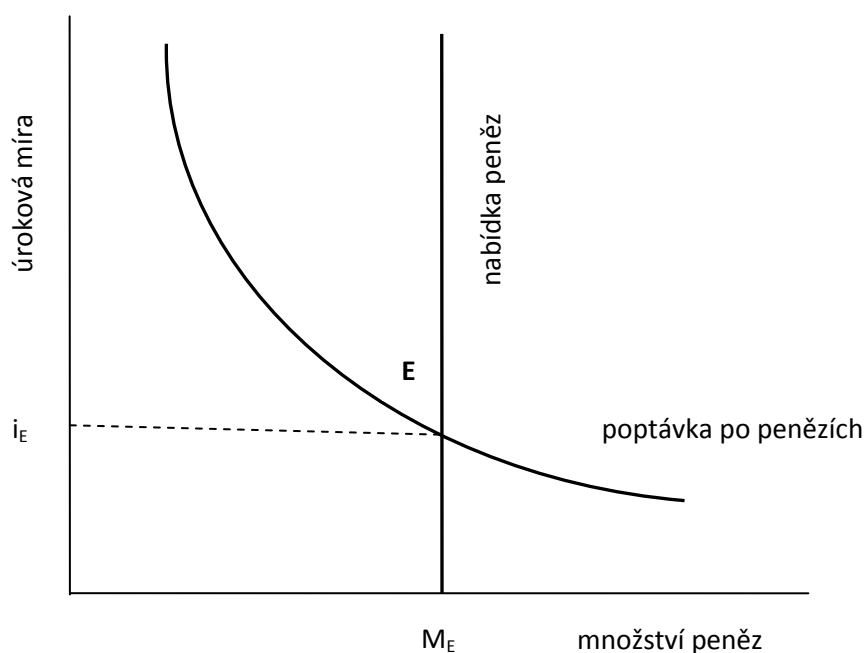
PENÍZE v ekonomice

pro pokrytí výkyvů v ospodaření, např. z důvodu poklesu poptávky po jeho produkci. Ekonomické subjekty poptávají peníze také ze *spekulačních důvodů*. Tím, že část svých aktiv mají v podobě peněz, *diverzifikují riziko*. Do oblasti spekulací patří také připravenost k finančním investicím.

Nabídka peněz v ekonomice je dána celkovým množstvím oběživa a netermínovaných vkladů (peněžní agregát M1). Jak se nabídka peněz utváří a jakou úlohu v tomto procesu hraje centrální banka a obchodní banky, si vysvětlíme v následující kapitole.

Vzájemné působení poptávky po penězích a nabídky peněz si vyjádříme pomocí známých křivek. **Rovnováha na trhu peněz** nastane při *rovnovážné úrokové míře* (i_E). Při ní chtějí ekonomické subjekty držet stejné množství peněz, jako je v oběhu. Předpokládáme, že centrální banka má nabídku peněz plně pod kontrolou (tím se dopouštíme značného zjednodušení), a proto má nabídka peněz atypický tvar.

Obr. 4: Rovnováha na trhu peněz¹⁸

2.4 Bankovní soustava a nabídka peněz

Bankovní soustava se skládá z centrální banky a obchodních bank¹⁹. **Centrální banka** emituje hotovostní peníze a provádí měnovou politiku. Má také celou řadu dalších funkcí, které pro vysvětlení nabídky peněz nejsou rozhodující. V rámci měnové politiky se centrální banka zaměřuje na hlídání úrovně cenové hladiny a také na úvěrovou aktivitu bank. K tomu používá následující nástroje:

- **míru minimálních povinných rezerv,**

¹⁸ Vlastní zpracování.

¹⁹ Máme na mysli ostatní banky, které mají v našem bankovním systému univerzální charakter, nejedná se pouze o komerční (obchodní) banky.

PENÍZE v ekonomice

- operace na volném trhu,
- diskontní sazbu.

Banky udržují část přijatých vkladů v podobě rezerv. Míru minimálních povinných rezerv stanoví centrální banka. Přebytečné rezervy mohou banky půjčovat svým klientům.

Operace na volném trhu jsou nákupy a prodeje státních cenných papírů. Pokud centrální banka cenné papíry nakupuje, zvyšuje tím nabídku peněz v ekonomice. Prodejem cenných papírů dochází ke stahování peněz z oběhu.

Diskontní sazba je úroková sazba, při které centrální banka půjčuje peníze ostatním bankám. Zvýšení diskontní sazby zvyšuje cenu úvěrů a vede ke snížení zájmu bank o ně.

Obchodní banky přijímají vklady a poskytují úvěry. Jsou hlavní složkou bankovní soustavy a podílejí se na emisi bezhotovostních peněz (bankovních či depozitních peněz). Jak bankovní soustava vytváří peníze, si vysvětlíme na následujícím příkladu.

Příklad: Proces tvorby bankovních peněz

Budeme předpokládat, že paní Nováková vložila do Banky A 1000 Kč. Míra minimálních povinných rezerv stanovená centrální bankou je 10 %, proto Banka A musí uložit 10 % z vkladu paní Novákové na účet rezerv u centrální banky. Cílem banky, jako každého podnikatelského subjektu, je dosažení zisku, proto přebytek rezerv půjčí panu Pekárkovi. Ten získané prostředky použije na nákup zboží a zaplatí obchodníkovi, který má účet u banky B. Banka B musí z přírůstku vkladů také vytvořit minimální povinné rezervy 10 % a stejně jako banka A přebytek rezerv půjčí. Bezhotovostní transakce budou probíhat tak dlouho, až se počáteční vklad paní Novákové vyčerpá. V celé bankovní soustavě došlo k přírůstku vkladů 10 000 Kč (včetně vkladu v Bance A).

Tab. 10: Tvorba bankovních depozit²⁰

Cyklus	Vklad	Povinné rezervy	Přebytečné rezervy	Poskytnutý úvěr
Banka A	1 000	100	900	900
Banka B	900	90	810	810
Banka C	810	81	729	729
Celkem	10 000	10 000		9 000

Uvedená tabulka je sice přehledná, ale celý proces tvorby depozit by byl v bankách zaznamenán na jejich účtech a následně v rozvahách bank. Také stanovení přírůstku vkladů lze propočítat pomocí vzorce:

²⁰ Vlastní zpracování.

PENÍZE v ekonomice

$$\text{přírůstek depozit} = \frac{1}{\text{míra povinných rezerv}} \cdot \text{počáteční vklad}$$

Do vzorce dosadíme hodnoty z našeho příkladu:

$$\text{přírůstek depozit} = \frac{1}{0,1} \cdot 1000 = 10\,000 \text{ Kč}$$

Z našich výpočtů je vidět, že konečnou výši bankovních peněz ovlivňuje míra minimálních povinných rezerv. Její převrácená hodnota je označována jako **peněžní multiplikátor**.

Náš příklad představoval teoretický model vytváření depozit. Předpokládali jsme, že poskytnutý úvěr bude celý čerpán a za nakoupené statky nebo služby bude placeno bezhotovostně. Stačilo by, aby půjčené peníze byly drženy v hotovosti, a k multiplikaci nedojde.

2.5 Ekonomické důsledky změn nabídky peněz

Nabídka peněz je představována celkovým množstvím peněz v ekonomice. Centrální banka svou **měnovou (monetární) politikou** ovlivňuje nabídku peněz. K tomu používá měnové nástroje, které jsme si stručně představili (*míru minimálních povinných rezerv, operace na volném trhu a diskontní sazbu*).

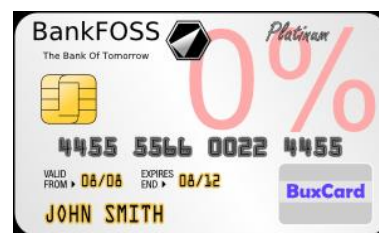
Množství peněz v ekonomice má vliv na hospodářský růst, inflaci, zaměstnanost a také na platební bilanci. Pokud centrální banka použije nástroje měnové politiky tak, že se na trhu peněz zvýší nabídka, pak označujeme její politiku jako **expanzivní**. Důsledkem **restriktivní** měnové politiky je snížení nabídky peněz.

Změny v nabídce peněz vedou ke změnám v agregátní poptávce. *Agregátní poptávka* představuje celkové výdaje domácností, podniků, vlády a zahraničních subjektů v ekonomice za dané období (srovnejte s výdajovou metodou stanovení HDP). Zvýšení nabídky peněz způsobuje zvýšení agregátní poptávky a obráceně, snížení nabídky peněz vede k poklesu agregátní poptávky. Zjednodušeně si vysvětlíme důsledky expanzivní a restriktivní měnové politiky.

Expanzivní měnová politika

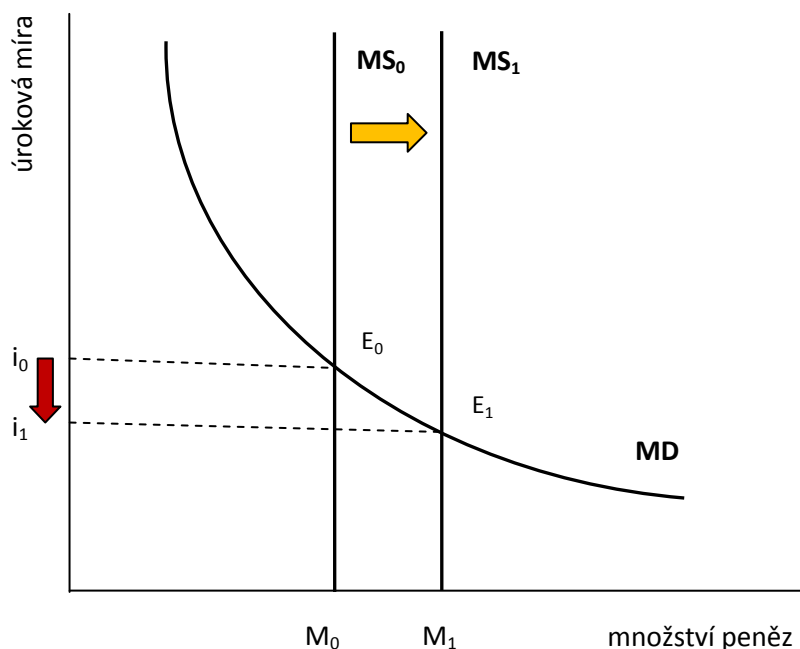
Jak se změní rovnováha na trhu peněz, jestliže se zvýší jejich nabídka? Změnou rovnováhy máme na mysli především změnu tržní (rovnovážné) úrokové míry. Důsledkem růstu nabídky peněz (obrázek 4) je snížení úrokové míry.

Pokud jsou v ekonomice nízké úrokové sazby, ekonomické subjekty si mohou nejen snadněji půjčovat peníze, ale úroková míra je také alternativním nákladem vynaložených prostředků na spotřebu, resp. investice. Rostoucí nabídka peněz a s ní spojený pokles úrokové míry způsobují růst poptávky po statcích a službách ze strany všech ekonomických subjektů (domácností, podniků, vlády a zahraničních subjektů). Součástí agregátní poptávky je spotřebitelská poptávka, poptávka soukromých firem po investicích, poptávka vlády po statcích a službách pro veřejný sektor a také poptávka zahraničních subjektů (očištěná o poptávku domácích subjektů po zahraniční produkci). Růst poptávky vyvolá vyšší hospodářský růst a růst zaměstnanosti, ale také růst cenové hladiny, tzn. zvýšené riziko inflace.

PENÍZE v ekonomice

Obr. 4: Změna rovnováhy na trhu peněz v důsledku expanzivní měnové politiky²¹

Restriktivní měnová politika

Obdobně si můžeme položit otázku, jak se znění rovnováha na peněžním trhu, jestliže se sníží nabídka peněz? Snížení nabídky vede ke zvýšení úrokové míry a následně k poklesu agregátní poptávky. Nedochozí k ekonomickému růstu, zvyšuje se nezaměstnanost a klesá cenová hladina, tzn. snižují se inflační tlaky v ekonomice.

V reálné ekonomice jsou tyto vztahy komplikovanější. Vytvořili jsme si modelovou situaci, kdy na trhu peněz dochází pouze ke změnám nabídky. Zároveň s nabídkou se může měnit také poptávka po penězích. Přesto nám tato zjednodušená analýza naznačila, k čemu v měnové praxi dochází.

1. Co jsou peníze? Proč drží lidé peníze, i když jim přinášejí nižší výnos než jiná peněžní aktiva?
2. Který z peněžních agregátů vymezených Českou národní bankou – M1, M2 nebo M3 je složen z nejlíkvidnějších aktiv?
3. Jaký vliv bude mít na vývoj poptávky po penězích:
  - růst reálného HDP,
  - růst cenové hladiny.
4. Definujte expanzivní měnovou politiku a restriktivní měnovou politiku. Pro každý typ politiky uveďte, co se děje s úrokovou sazbou a nabídkou peněz. Za jakých okolností bude každý z těchto typů politiky vhodnější?

²¹ Vlastní zpracování.

INFLACE

3 Inlace

Inlace, které se obávají nejen ekonomové, se projevuje jako růst **cenové hladiny**. Nejedná se pouze o zvyšování cen jednotlivých druhů statků nebo služeb, dokonce ceny některých komodit se mohou snižovat, ale dochází ke zvyšování průměrné úrovně cen. Inlace je následně vnímána jako snižování kupní síly peněz.

Opačným procesem, kdy dochází ke snižování cenové hladiny, je **deflace**. Pokud deflaci hodnotíme pouze jako kupující, pak se nám může jevit příznivě. Ekonomické subjekty nejsou jen kupujícími, ale také prodávajícími. Výrobcům v období deflace se sice snižují s poklesem cenové hladiny ceny vstupů, ale stejně tak se mění ceny jejich výstupů. Obdobně domácnostem se snižují důchody, které jim plynou za poskytnutí služeb výrobních faktorů. Závazky dlužníků se v období deflace reálně zvyšují, což může vést k neschopnosti splácet bankám úvěry.

3.1 Měření inflace

Inlace se měří pomocí cenových indexů. Statistický úřad používá **index spotřebitelských cen** (CPI – Consumer Price Index) a při jeho stanovení pracuje s tzv. **spotřebním košem**, který zobrazuje strukturu spotřeby průměrné domácnosti.

Příklad: Index spotřebitelských cen

Výpočet indexu spotřebitelských cen si vysvětlíme pomocí zjednodušeného příkladu. Budeme předpokládat, že spotřební koš tvoří pouze tři položky: chléb, mléko a SMS.

Tab. 9: Výpočet indexu spotřebitelských cen²²

Položka	MJ	Množství	2010		2011	
			Cena (Kč/MJ)	Výdaje (Kč)	Cena (Kč/MJ)	Výdaje (Kč)
Chléb	kg	50	10	500	15	750
Mléko	L	50	15	750	20	1000
SMS	ks	200	3	600	2	400
Celkové výdaje				1850	2150	

V tabulce 9 je v souvislosti se strukturou spotřebního koše uvedeno také spotřebovávané množství. V roce 2010 byly celkové výdaje na spotřební koš 1850 Kč. V následujícím období se struktura koše nezměnila, ale u dvou položek došlo ke zvýšení cen a cena za odeslání SMS se snížila. Výdaje na spotřební koš vzrostly na 2150 Kč.

Stanovíme index spotřebitelských cen:

$$CPI = \frac{\text{výdaje na spotřební koš v běžném období}}{\text{výdaje na spotřební koš v základním období}}$$

Běžným obdobím je rok 2011 a základním obdobím rok 2010.

²² Vlastní zpracování.

INFLACE

$$CPI = \frac{2150}{1850} \cdot 100 = 116,2 \%$$

Cenová hladina se v naší hypotetické ekonomice zvýšila o 16,2 % (ze 100,0 % na 116,2 %).

Ve fiktivním spotřebním koši byly pouze 3 položky. Spotřební koš, který používá Český statistický úřad, obsahuje více než 700 reprezentativních výrobků a služeb. Pro statistické účely by bylo ideální, kdyby se struktura spotřebního koše neměnila. Mění se nejen spotřebitelské zvyklosti, ale na trhu se objevují zcela nové výrobky a služby. Proto dochází k aktualizaci spotřebního koše. Jsou z něj vyřazeny produkty, jejichž podíl na výdajích obyvatelstva poklesl, a na druhé straně jsou zařazovány produkty, jejichž zastoupení ve výdajích domácností vzrostlo.

Míra inflace vyjadřuje tempo růstu cenové hladiny a rovná se procentní změně cenového indexu za určité období. Při jejím výpočtu použijeme index spotřebitelských cen.

$$\text{Míra inflace} = \frac{CPI_t - CPI_{t-1}}{CPI_{t-1}} \cdot 100$$

Příklad: Míra inflace

Vrátíme se k naší hypotetické ekonomice. Index spotřebitelských cen vzrostl z hodnoty 100 v roce 2010 na hodnotu 116,2 v roce 2011. Míra inflace v průběhu roku 2011 dosáhla 16,2 %.

$$\text{Míra inflace} = \frac{116,2 - 100,0}{100,0} \cdot 100 = 16,2 \%$$

Pokud by v roce 2012 dosáhl index spotřebitelských cen hodnoty 120, pak bychom míru inflace určili následovně:

$$\text{míra inflace} = \frac{120 - 116,2}{116,2} \cdot 100 = 3,27 \%$$

Míra inflace vypovídá o ekonomickém zdraví ekonomiky. Pokud je v ekonomice vysoká inflace, peníze neplní dobře funkci uchovatele hodnoty a účetní jednotky. Ekonomické subjekty nedostávají správné informace, které jsou v tržní ekonomice zprostředkovány cenovým systémem. V takové situaci se při rozhodování zvyšuje nejistota.

Podle závažnosti se rozlišují tři stupně inflace: mírná inflace, pádivá inflace a hyperinflace.

Mírná inflace je v rozsahu několika procent ročně a nemá negativní vliv na žádnou z funkcí peněz.

Pádivá inflace je kvantifikována desítkami až stovkami procent ročně. Narušuje funkci peněz jako uchovatele hodnoty a také účetní jednotky. V takovém ekonomickém prostředí je zhoršená kvalita cenových informací a roste nejistota. Pádivá inflace ovlivňuje také přerozdělování důchodů v ekonomice.

Hyperinflace znamená míru inflace tisíc a více procent. Při hyperinflaci peníze neplní žádnou ze svých funkcí, dokonce nejsou přijímány jako prostředek směny. V ekonomice zachvácené hyperinflací je peněžní směna nahrazována naturální směnou.

Snad v každé učebnici ekonomie je v souvislosti s hyperinflací zmiňováno Německo po 1. světové válce. Míra inflace převyšovala úroveň 1000 procent za měsíc. Ke konci období hyperinflace, v roce 1923, se cenová hladina zvýšila 30miliardkrát oproti úrovni, kterou měla před dvěma roky. Peníze

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

INFLACE

ztrácely svou hodnotu tak rychle, že dělníkům byly vypláceny mzdy několikrát za den, aby je mohli utratit, než se stanou bezcennými. Hyperinflace v Německu zničila úspory německé střední vrstvy a je často uváděna jako příčina, která umožnila nástup Hitlera k moci²³.

Dokladem neuvěřitelného růstu cenové hladiny jsou vedle známek také dochované bankovky.

Obr. 5: Změna nominální hodnoty německé marky vydané v prosinci 1922²⁴

Obr. 6: Neuvěřitelná nominální hodnota německé marky ze srpna 1923²⁵

²³ MISHKIN, F. *Ekonomie peněz, bankovnictví a finančních trhů*, s. 37.

²⁴ Vlastní zpracování.

²⁵ Vlastní zpracování.

INFLACE

3.2 Inflace tažená poptávkou

K inflaci tažené poptávkou dochází tehdy, když ekonomické subjekty (domácnosti, podniky, vláda a zahraniční subjekty) chtějí nakoupit větší hrubý domácí produkt, než jaký při stávající cenové hladině ekonomika vytváří. V předchozích kapitolách jsme viděli, jak centrální banka může ovlivňovat agregátní poptávku a stimulovat ekonomiku tím, že bude zvyšovat nabídku peněz. Jestliže rychle rostoucí agregátní poptávka přesáhne výrobní potenciál ekonomiky, začnou rychle růst ceny.

Zdrojem inflace tažené poptávkou bývá zvyšování výdajů z veřejných rozpočtů. Příčinou nemusí být jen války, kdy je nutné financovat válečné operace, ale dostatek příkladů nalezneme také v mírové současnosti, kdy deficity veřejných rozpočtů v mnohých zemích dosahují rekordních hodnot. Vlády nejsou schopny nebo ochotny krýt velké vládní výdaje zvyšováním daní a půjčují si od centrální banky.

3.3 Inflace tlačaná náklady

Inflace tlačaná náklady je v tržní ekonomice relativně novým jevem. Impulzem této inflace je zvýšení nákladů. Zpravidla se jednalo o zvýšení mezd, proto za zodpovědné za inflaci byly označovány odbory. K tomu se postupně přidávaly skokové změny v cenách ropy a dalších surovin.

Nákladová inflace má svůj původ na straně nabídky a je způsobena zvýšením cen vstupů do výroby. Na rostoucí náklady nereagují firmy jen zvyšováním cen, ale také snižováním produkce a propouštěním. V ekonomice dochází k velmi nepříjemné nerovnováze, která se projevuje růstem cenové hladiny (inflací) a poklesem výstupu ekonomiky (HDP) doprovázeného nezaměstnaností.

3.4 Setrvačná inflace

Ekonomické subjekty zpravidla mají určitou představu o budoucím vývoji inflace. Tato inflační očekávání (bez ohledu na to, zda jsou správná, či chybná) se promítají do všech ekonomických úvah, propočtů a hlavně smluv. Typickým příkladem je vyjednávání odborů se zaměstnavatelem o výši mezd. Jejich požadovaná výše bezesporu vychází z očekávané míry inflace.

V ekonomice vůbec nemusí být zárodky popsaných příčin inflace, a přesto k inflaci dochází díky inflačním očekáváním domácností a podniků. Ekonomové se mohou ve svých ekonomických názorech velmi různit, ale určitě se shodnou v nutnosti rozbít inflační očekávání.

3.5 Důsledky inflace

Inflace je považována za ekonomické a sociální zlo. Proč tomu tak je? Lidé se obávají inflace, protože snižuje jejich reálné důchody. Ale to není jediný neblahý důsledek inflace.

Inflace přerozděluje bohatství. Na neočekávaném zvýšení inflace vydělávají dlužníci na úkor věřitelů, ale také vlastníci podniků na úkor zaměstnanců a stejně tak nájemci na úkor pronajímatelů. Inflace škodí nejen věřitelům, tzn. těm, kterým má být placeno, ale také osobám s fixním důchodem. Díky tomu mají ekonomické subjekty tendenci uzavírat krátkodobé smlouvy a do dlouhodobých smluv promítat očekávanou míru inflace.

INFLACE

Inflace způsobuje, že ceny neplní informační funkci. Inflace snižuje vypovídací schopnost cen. Ekonomické subjekty se díky nekvalitním informacím dopouštějí při svém rozhodování chyb a nechovají se racionálně.

Inflace způsobuje, že peníze neplní dobře funkci uchovatele hodnoty. Lidé se zcela oprávněně obávají, že jejich úspory budou inflací znehodnoceny, a přestávají spořit. Banky pak nemají dostatek zdrojů na poskytování úvěrů. I když se lidé snaží chránit před inflací nákupem drahých kovů, uměleckých předmětů a nemovitostí, pořád dochází k úniku zdrojů, které mohly být použity při tvorbě nových hodnot.

Výčet nepříznivých důsledků inflace není úplný. Určitě dokážete sami najít další negativa, kterými inflace komplikuje fungování ekonomiky a také sociální život společnosti.

3.6 Jak lze dosáhnout cenové stability

Zajištění cenové stability je posláním většiny centrálních bank na světě. Výjimkou není ani Česká národní banka. Od roku 1998 Česká národní banka vyhláší **inflační cíl**, který vychází z jejích analýz. Od roku 2010 je inflační cíl ČNB stanoven ve výši 2 %. Inflační cíl je zveřejňován s dostatečným předstihem tak, aby centrální banka tohoto cíle mohla dosáhnout. Inflační cíl pro rok 2010 zveřejnila ČNB již začátkem roku 2007. Na základě prognózy budoucího ekonomického vývoje centrální banka rozhoduje o použití nástrojů měnové politiky. Pokud je prognóza inflace nad inflačním cílem, centrální banka by měla přistoupit ke zpřísnění měnové politiky. V opačném případě by mělo dojít k měnovému uvolnění. Bankovní rada pak na svých pravidelných zasedáních rozhoduje o zvýšení či snížení úrokových sazeb.

Ideální by bylo, kdyby vždy došlo k naplnění inflačního cíle. Ekonomové nemají dokonalé informace a také ekonomika je vystavena stále novým šokům, které nelze předvídat a které vedou k odchýlení inflace od inflačního cíle.

1. Jaký je rozdíl mezi cenovou hladinou a mírou inflace?
2. Vysvětlete, proč se změny v životních nákladech konkrétního jednotlivce nebo rodiny liší od změn oficiálního indexu životních nákladů (indexu spotřebitelských cen).
3. Uveďte důvody, proč oficiální míra inflace podhodnocuje skutečnou míru inflace. Vysvětlete na příkladech.
4. Posuďte závažnost inflace v České republice, Maďarsku, Rusku a USA.
5. Má inflace v České republice blíže k inflaci tlačené náklady nebo tažené poptávkou, či ji nelze takto charakterizovat?

NEZAMĚŠTNANOST

4 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost je vážným ekonomickým problémem. Její dopady nejsou jen ekonomické, ale také sociální. Pokud je vysoká nezaměstnanost, nejsou v ekonomice plně využity zdroje (výrobní faktory). Z národohospodářského pohledu dochází ke ztrátě hrubého domácího produktu, protože ekonomika produkuje méně, než kdyby měla plně využité výrobní faktory.

4.1 Míra nezaměstnanosti

Nezaměstnanost se týká obyvatelstva v produktivním věku (od ukončení povinné školní docházky po důchodový věk). Z této skupiny obyvatelstva se vyčleňují zaměstnaní a nezaměstnaní. **Zaměstnaní** jsou lidé, kteří pracují na plný nebo částečný úvazek. **Nezaměstnaní** nemají placenou práci, ale aktivně ji hledají a jsou ochotni do práce nastoupit. Zaměstnaní a nezaměstnaní tvoří **ekonomicky aktivní obyvatelstvo**.

Ekonomicky neaktivní jsou sice v produktivním věku, ale z různých důvodů si práci nehledají, např. studenti, lidé v domácnosti, zdravotně postižení, ale také lidé, kteří již rezignovali na hledání práce.

Známým makroekonomickým ukazatelem je **míra nezaměstnanosti**, která vyjadřuje podíl nezaměstnaných na ekonomicky aktivním obyvatelstvu.

$$\text{míra nezaměstnanosti} = \frac{\text{nezaměstnaní}}{\text{ekonomicky aktivní obyvatelstvo}} \cdot 100$$

Míru nezaměstnanosti je možné stanovit pro celou ekonomiku, její jednotlivé regiony, ale také pro jednotlivé segmenty trhu práce.

V českých médiích se můžeme setkat s různými ukazateli míry nezaměstnanosti. V tabulce 1 v první kapitole je uvedena míra nezaměstnanosti zjištěná Českým statistickým úřadem na základě Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) a stanovuje **obecnou míru nezaměstnanosti**. Používá se hlavně pro mezinárodní srovnávání (např. v tabulce 10 jsou seřazeny země Evropské unie podle míry nezaměstnanosti).

Pokud bychom zjišťovali míru nezaměstnanosti na webových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí, mohli bychom být překvapeni, že na konci roku 2011 byla 8,6 %, tzn. o 1,8 % více oproti obecné míře nezaměstnanosti. Ministerstvo práce a sociálních věcí zjišťuje a zveřejňuje tzv. **registrovanou míru nezaměstnanosti**. Při jejím určení vychází ze statistik úřadů práce a jako nezaměstnané uvádí ty, kteří se jako nezaměstnaní zaregistrují. Kvantitativní rozdíl mezi registrovanou a obecnou mírou nezaměstnanosti se nejen v České republice pohybuje mezi 1-2 %. V médiích se převážně uvádějí hodnoty registrované míry nezaměstnanosti.

4.2 Typy nezaměstnanosti

Ekonomové rozlišují tři základní typy nezaměstnanosti. Vycházejí z příčin, které k nezaměstnanosti vedou, a také z jejich typických projevů v ekonomice.

Frikční nezaměstnanost je spojená s životním cyklem lidí. Student hledá po absolvování školy zaměstnání. Jestliže získá potřebnou praxi u prvního zaměstnavatele, může nastoupit do jiné firmy,

NEZAMĚŠTNANOST

kteřá mu nabídne lepší podmínky pro budování jeho pracovní kariéry. V průběhu života se lidé stěhují, zvyšují si kvalifikaci, případně získávají novou, opouštějí práci, protože se chtějí věnovat dětem. Vidíme, že takových zcela přirozených důvodů pro krátkodobou nezaměstnanost může být celá řada. Frikční nezaměstnanost je spojená s nízkými náklady, dokonce může být ekonomicky prospěšná. Člověk, který nalezne vhodnější zaměstnání, se stává produktivnějším.

Strukturální nezaměstnanost, jak vyplývá z jejího názvu, je vyvolávána změnou struktury národního hospodářství a také změnami ve struktuře světové ekonomiky. K těm dochází v důsledku technického pokroku a změn v preferencích spotřebitelů. Strukturální nezaměstnanost je dlouhodobá a může existovat také v ekonomice, která roste normálním tempem. Je spojena s mnohem vyššími náklady než frikční nezaměstnanost. V důsledku dlouhodobé nezaměstnanosti lidé ztrácejí kvalifikaci a jejich návrat do zaměstnání se stává obtížnějším.

Cyklická nezaměstnanost se objevuje v období recese, kdy dochází k poklesu reálného hrubého domácího produktu. Cyklická nezaměstnanost může dosahovat značné výše a vést k velkým ekonomickým ztrátám.

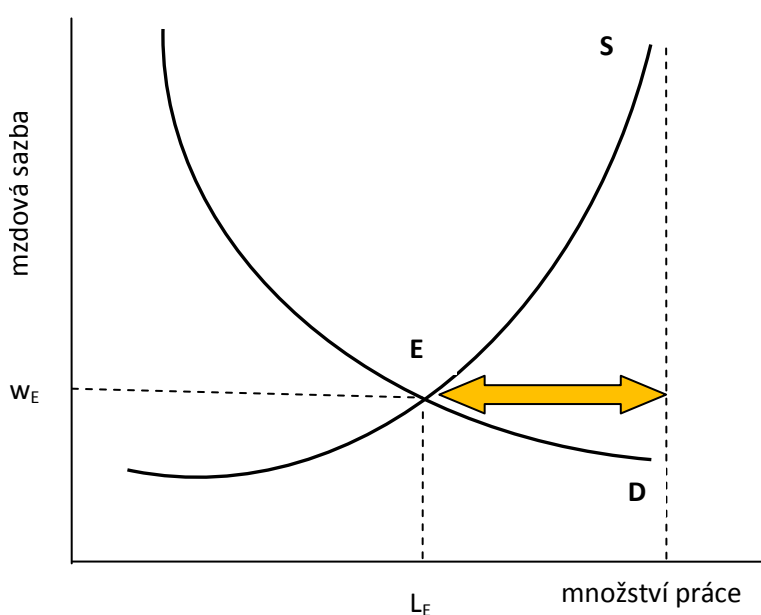
4.3 Mikroekonomické příčiny nezaměstnanosti

Příčiny nezaměstnanosti hledají ekonomové v mikroekonomických základech fungování trhu práce. Ten se v reálné ekonomice nechová jako aukční trh a na trhu práce nedochází k jeho vyčištění, tzn. pružné reakci na stále měnící se vnitřní a vnější podmínky.

Předpokladem dokonale vyčišťujících se trhů jsou pružné ceny a při každé změně nabídky a poptávky dojde k navození rovnováhy, které odpovídá rovnovážná (tržní) cena a rovnovážné množství.

S využitím známého modelu nabídky a poptávky si ukážeme, jak by teoreticky fungoval trh práce.

Obr. 7: Trh práce a dobrovolná nezaměstnanost²⁶

²⁶ Vlastní zpracování.

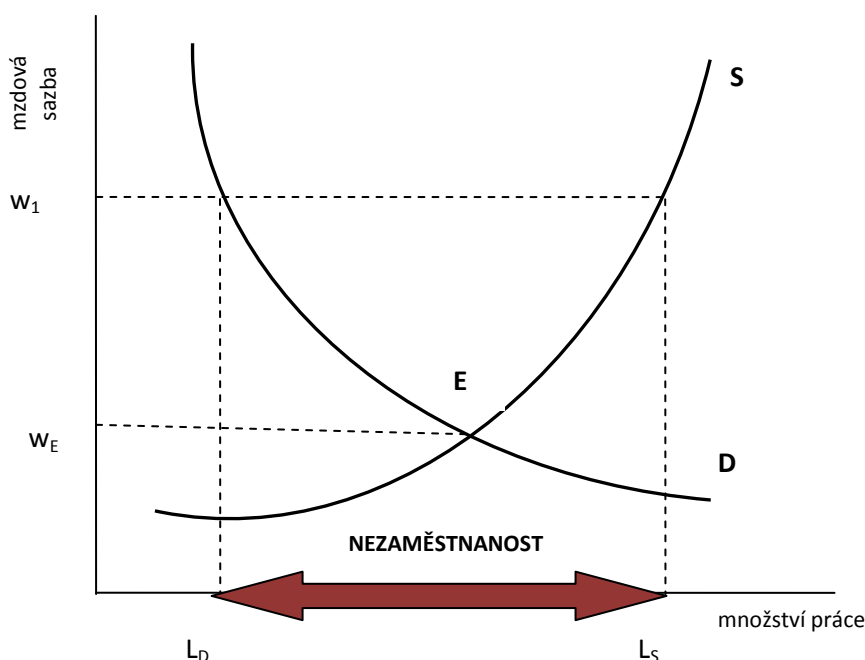
NEZAMĚŠTNANOST

Na obrázku 7 vidíme, že bylo dosaženo rovnováhy. Přesto by na takovém trhu práce existovala nezaměstnanost, ale tzv. **dobrovolná nezaměstnanost** v rozsahu vyznačeném žlutou šipkou. Dobrovolná nezaměstnanost se týká lidí, pro které je rovnovážná mzdová sazba nízká. Tito lidé práci hledají, ale za vyšší mzdu. Jejich motivace najít práci záleží na tom, jaká bude výše podpory v nezaměstnanosti a za jakých podmínek bude vyplácena. Čím je podpora nižší a pravidla pro její poskytnutí přísnější, tím bude také nižší dobrovolná nezaměstnanost.

Na skutečném trhu práce nedochází pohotově k nastolení tržní rovnováhy, protože mzdové sazby jsou strnulé. Pokud se mzdové sazby po určitou dobu nemění, dochází na trhu práce k nesouladu mezi nabízeným a poptávaným množstvím práce.

V Evropě se zpravidla setkáváme s mzdovými sazbami, které jsou vyšší než tržní cena práce. Tuto situaci popisuje následující obrázek.

Obr. 8: Trh práce a nedobrovolná nezaměstnanost²⁷

Z obrázku je zřejmé, že při mzdové sazbě w_1 , která je vyšší než rovnovážná mzdová sazba, převyšuje nabízené množství práce poptávané množství práce. Rozdíl mezi nabízeným množstvím a poptávaným množstvím práce (červená šipka) představuje **nedobrovolnou nezaměstnanost**. Jedná se o pracovníky, kteří by pracovali při mzdě w_1 , ale práci nemohou najít.

Příčinou nedobrovolné nezaměstnanosti jsou překážky, které brání snižování mezd. Jednou z příčin je uzákoněná **minimální mzda**. Stát stanoví určitou minimální mzdu a zaměstnavatelé její výši musí respektovat. Obdobné účinky mají také **aktivity odborů**, které vyjednávají se zaměstnavateli jménem zaměstnanců. Jedním z hlavních témat, o kterých se zaměstnavateli jednájí, jsou mzdy. Jejich výše je

²⁷ Vlastní zpracování.

NEZAMĚŠTNANOST

pak zakotvena v kolektivních smlouvách. Odbory prosazují nárůst mezd i tehdy, kdy na trhu práce roste nezaměstnanost.

Na rozdíl od dobrovolně nezaměstnaných, kteří hledají lépe placenou práci, nedobrovolně nezaměstnaní nemají snahu si vybírat, ale chtějí přijmout práci za mzdu obvyklou na trhu práce, případně i za nižší mzdu. Vzhledem ke strnulosti mezd však takovou práci nenacházejí.

4.4 Faktory ovlivňující nezaměstnanost

Minimální mzda a mzdové požadavky odborů, které způsobují nedobrovolnou nezaměstnanost, již byly zmíněny. Dalším faktorem, který může zvýšit míru nezaměstnanosti, je pojištění pro případ nezaměstnanosti nebo státní podpory nezaměstnaným. V případě ztráty zaměstnání zajišťuje lidem podpora v nezaměstnanosti alespoň určitou životní úroveň. Na druhé straně může vést k prodlužování doby nezaměstnanosti, protože její příjemce není ekonomicky nucen si urychleně hledat práci.

Regulace trhu práce může mít také podobu zdravotních a bezpečnostních předpisů. I když mnohé z těchto norem mohou být prospěšné, často výrazně zvyšují náklady zaměstnavatelů a v konečném důsledku vedou k nezaměstnanosti.

Ekonomové upozorňují²⁸, že takovéto strukturální jevy na trhu práce mohou vést ke vzniku strukturální nezaměstnanosti. Především v Evropě je vysoká míra regulace trhu práce a také vysoká odborová organizovanost. Vlády v pracovněprávních předpisech stanoví nejen počet dnů dovolené, na které mají zaměstnanci nárok, ale také přesně určují důvody, pro které může být zaměstnanec propuštěn. Minimální mzdy v Evropě jsou vysoké a také podpory v nezaměstnanosti nemotivují nezaměstnané si hledat práci.

K zesílení vlivu těchto faktorů přispěl také rostoucí vliv **globalizace** a **technický pokrok**, který zvýhodňuje lidi s vyšší kvalifikací.

1. Vyjmenujte tři typy nezaměstnanosti a jejich příčiny. Který z těchto typů je ekonomicky a společensky nejméně nákladný a proč?
2. Vysvětlete, které faktory v České republice mají vliv na výši nezaměstnanosti.
3. Jaké jsou v České republice podmínky pro poskytování podpor v nezaměstnanosti? Pokud jste zaznamenali určité změny, jak by mohly ovlivnit míru nezaměstnanosti a proč?

²⁸ FRANK, R., BERNANKE, B., *Ekonomie*, s. 540-542.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

NEZAMĚŠTNANOST

Tab. 10: Nezaměstnanost v Evropě na konci roku 2011²⁹

Nezaměstnanost v Evropě v %		
1.	Rakousko	4,1
2.	Nizozemsko	4,9
3.	Lucembursko	5,2
4.	Německo	5,5
5.	Malta	6,5
6.	Česká republika	6,8
7.	Rumunsko	7,0
8.	Belgie	7,2
9.	Švédsko	7,5
10.	Finsko	7,6
11.	Dánsko	7,8
12.	Slovinsko	8,2
13.	Velká Británie	8,4
14.	Itálie	8,9
15.	Kypr	9,3
16.	Francie	9,9
17.	Polsko	9,9
18.	Maďarsko	10,9
19.	Bulharsko	11,2
20.	Estonsko	11,3
21.	Slovensko	13,4
22.	Portugalsko	13,6
23.	Irsko	14,5
24.	Lotyšsko	14,8
25.	Litva	15,3
26.	Řecko	19,2
27.	Španělsko	22,9

²⁹ Vlastní zpracování.

ZÁVĚREČNÝ test

Závěrečný test

1. Vyberte nejpřesnější definici hrubého domácího produktu:
  - a) HDP je hodnota statků vytvořená za jeden rok výrobními faktory v národním hospodářství bez ohledu na to, jsou-li vlastněny občany státu nebo cizinci.
  - b) HDP je celková peněžní hodnota finálních statků a služeb vytvořená za 1 rok národními výrobními faktory.
  - c) HDP je celková peněžní hodnota finálních statků a služeb vytvořená za 1 rok domácími výrobními faktory.
2. Výdajovou metodou se stanoví:
  - a) meziprodukty
  - b) hrubý domácí produkt
  - c) národní důchod
3. Čisté vývozy se určí jako:
  - a) export + import
  - b) vývoz – dovoz
  - c) export – amortizace
4. Peněžní agregáty se od sebe liší (vyberte vlastnost, která se uplatňuje při jejich utváření):
  - a) likviditou peněžních aktiv
  - b) formou peněžních aktiv
  - c) emitenty peněžních aktiv
5. Peněžní agregáty zveřejňuje:
  - a) ministerstvo financí
  - b) ministerstvo průmyslu a obchodu
  - c) centrální banka
6. Podle následující charakteristiky rozhodněte, o jakou funkci peněz se jedná:

Peníze mají schopnost zprostředkovat směnné akty. Tuto úlohu plní jednak oběživo, jednak bankovní peníze. Tato funkce je založena na ochotě všech ekonomických subjektů přijímat peníze k úhradě závazků.
7. Za ekonomicky aktivní obyvatelstvo se považují:
  - a) zaměstnaní
  - b) zaměstnaní a nezaměstnaní
  - c) zaměstnaní, nezaměstnaní a studenti

ZÁVĚREČNÝ test

8. Míra nezaměstnanosti
- je procentní podíl nezaměstnaných na celkové populaci státu.
  - představuje procentní podíl nezaměstnaných k ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu.
  - představuje procentní podíl nezaměstnaných osob k osobám zaměstnaným.
9. Mezi typy nezaměstnanosti patří:
- flukтуаční nezaměstnanost
  - strukturální, cyklická a flukтуаční nezaměstnanost
  - frikční nezaměstnanost
10. Cyklická nezaměstnanost se vyskytuje v období:
- konjunktury
  - recese
  - expanze
11. Míra inflace se měří prostřednictvím:
- indexu spotřebitelských cen
  - indexu cen výrobců ve stavebnictví
  - deflátoru zaměstnanosti
12. Deflace
- představuje nárůst cen o 5 % ročně.
  - je identický pojem jako hyperinflace.
  - znamená pokles cenové hladiny.
13. Rozhodněte, která tvrzení jsou pravdivá a která nepravdivá.
- Inflace je definována jako zvyšování cenové hladiny, které má za následek zvyšování kupní síly peněz.
  - Příčinou inflace může být růst mezd, který je rychlejší než růst produktivity práce.
  - Inflace vnáší nejistotu do ekonomického rozhodování, zejména do rozhodování o investicích.
  - Inflace je výhodná pro příjemce pevných (fixních) příjmů, např. zaměstnanců veřejného sektoru a důchodců.

LITERATURA

Literatura

FRANK, R., BERNANKE, B. *Ekonomie*. Praha: Grada Publishing, 2003. ISBN 80-247-0471-4.

JUREČKA, V. aj. *Makroekonomie*. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3258-9.

MISHKIN, F. *Ekonomie peněz, bankovníctví a finančních trhů*. Praha: Economia, 1991.

SAMUELSON, P., NORDHAUS, W. *Ekonomie*. Praha: Svoboda, 1991. ISBN 80-205-0192-4.

SOJKA, M., PUDLÁK, J. *Ekonomie: pro střední školy*. Praha: Fortuna, 2009. ISBN 978-80-7373-013-0.